

YTTRANDE

Dnr: KS 2020-0242

Finansdepartementet, 103 33 Stockholm

Betänkandet Idéburen välfärd (SOU 2019:56)

Svenska kyrkans liv kommer till uttryck i de lokala församlingarna, vars grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva mission och diakoni. Församlingarnas diakonala arbete syftar till att bidra till människors livskvalité, möta samhällsutmaningar i den lokala kontexten, och ge stöd vid allmänmänsklig och allvarlig social och psykisk problematik. Genom diakonin är Svenska kyrkan en betydande välfärdsaktör i det svenska samhället.

YTTRANDE

Svenska kyrkan tillstyrker huvuddelen av utredningens förslag. I något avseende menar Svenska kyrkan dock att utredningens förslag skulle behövt vara mer långtgående.

SAMMANFATTANDE SKÄL FÖR YTTRANDET

Svenska kyrkan välkomnar huvuddelen av utredningens bedömningar och förslag och gör bedömningen att Svenska kyrkan, i alla dess enheter, kan motsvara den föreslagna definitionen av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet. Utredaren har i sitt arbete tagit hänsyn till de argument som framförts av idéburna välfärdsaktörer och lagt förslag som tar hänsyn till deras specifika förutsättningar. Välfärdsinsatser som produceras av idéburen sektor behöver en fungerande infrastruktur. Om en sådan kan tillhandahållas tillförs den offentliga välfärden insatser med de specifika mervärden som idéburna organisationer kan bidra med. Uppfyllandet av Agenda 2030 kommer att kräva en närmare samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhället.

Svenska kyrkan menar dock att utredningens förslag i något avseende skulle behövt vara mer långtgående.

- Svenska kyrkan ställer sig huvudsakligen positiv till utredningens förslag till definition av idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet och att definitionen införs i en särskild lag.
- Svenska kyrkan efterfrågar ett tydliggörande vad gäller värdeöverföringar och fler överväganden kring balansen mellan registreringens frivillighet och de relativt högt ställda kraven och rättsföljderna.
- Svenska kyrkan ifrågasätter om utredningen ger tillräckliga incitament för ett utvidgat användande av samarbetsformen IOP och menar att en IOP-lag, även om denna endast är av

upplysningskaraktär, ändå skulle stärka kommuners, regioners och myndigheters motivation att använda sig av denna samverkansmodell.

- Svenska kyrkan menar att det är avgörande att Upphandlingsmyndigheten via regleringsbrev eller genom regeringsuppdrag ges ett förtydligt uppdrag att ge stöd till offentliga och idéburna aktörer med utgångspunkt i de kriterier för IOP som utredningen tagit fram.

UTVECKLADE SYNPUNKTER

Utredningens avgränsning av begreppet välfärd. (avsnitt 3.2) På det sociala området ingår även förebyggande sociala insatser. Förebyggande, hälsofrämjande insatser utgör en huvudfärd i Svenska kyrkans diakonala verksamheter. Svenska kyrkan menar att den breda välfärdsdefinitionen behöver bli mer etablerad i samhället i stort utifrån att sociala behov och insatser är komplexa och mångskiftande och att sociala utmaningar behöver mötas utifrån skilda kompetenser och utifrån kunskap om specifika förutsättningar i den lokala kontexten. Här blir idéburna organisationers bidrag väsentliga.

En definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet. (avsnitt 5.4.3) Det är väsentligt att den föreslagna definitionen framöver utgör utgångspunkt för formuleringen av nya förordningar om statlig bidragsgivning och därmed bidrar till att organisationer som omfattas av den föreslagna definitionen, oavsett associationsform, kan komma ifråga för bidrag. Detta har hittills inte alltid varit fallet.

Det är även väsentligt för Svenska kyrkan att utredarens uttolkningar av definitionen av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet tas hänsyn till i det fall att den föreslagna lagen beslutas om och träder i kraft. För Svenska kyrkans del gäller det särskilt punkten om vad statlig styrning innebär och inte innebär i relation till lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, liksom punkten om att trossamfund som regel har ett oegennyttigt syfte.

Enligt utredaren krävs inte att någon viss andel av organisationens verksamhet utgörs av offentligt finansierad välfärdsverksamhet för att motsvara den föreslagna definitionen av idéburna aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet. Detta är viktigt för Svenska kyrkan, då offentligt finansierade välfärdsuppdrag inte utgör någon större andel av församlingarnas totala verksamhet. Den föreslagna definitionen möjliggör för församlingar att erhålla offentlig finansiering även för begränsade välfärdsinsatser. I dagsläget har församlingar i Svenska kyrkan erfarenhet av att få avslag på ansökan om att till exempel ingå i Arbetsförmedlingens valfrihetssystem på grund av att de arbetsmarknadsintegrerande åtgärder som kan erbjudas av församlingen inte utgör en huvuddel av församlingens verksamhet. Svenska kyrkan menar därför att det är viktigt att det offentliga uttolkningar av den föreslagna rättsliga definitionen av idéburna aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet regelbundet följs upp av utsedd ansvarig myndighet.

Värdeöverföringar. (avsnitt 5.4.4) Det är oklart om den föreslagna skrivningen enbart avser medel genererade genom den offentligt finansierade välfärdsverksamheten eller om den rör samtliga medel som genereras i en idéburna aktörs verksamhet.

Kriterier för registrering och krav vid avregistrering. (avsnitt 5.4.5 och 5.4.6) Svenska kyrkan efterfrågar fler överväganden kring balansen mellan registreringens frivillighet och de relativt högt ställda kraven och rättsföljderna. Krav som uppställs såväl under registrering som efter att den upphört.

Utifrån de scenarier som kan uppstå finns anledning att ytterligare överväga om balansgången är väl avvägd eller om det finns skäl att ompröva vissa ställningstaganden. Är det rimligt att värdeöverföringar bara får ske till registrerade aktörer eller forskning, vad om det inte finns så många registrerade? Kan kravet på fem år vid avregistrering anses proportionerligt? Eventuellt skulle värdeöverföringar även kunna ske till idéburna aktörer som efter bedömning lever upp till definitionens kriterier, men som valt att inte registrera sig.

Vidare bör tydliggöras utgångspunkterna för fastställandet av bötesbeloppet (avsnitt 5.4.8.) vid ett eventuellt överskridande av begränsningen gällande värdeöverföringar.

Utredningens förslag beträffande idéburet offentligt partnerskap. (avsnitt 7.5) Frågan om på vilket sätt idéburna offentliga partnerskap (IOP) kan vara förenliga med EU:s statsstödsregler är komplex och denna komplexitet kommer även fortsättningsvis att ha en negativ inverkan på huruvida kommuner, regioner och myndigheter kommer att välja att ingå idéburna offentliga partnerskap. Risken finns att de exempel på verksamheter som i nuläget bedöms rymmas inom ett IOP och som utredningen lyfter fram (också i vägledningen), ses som ”säkra” och framöver kommer att begränsa att andra samhällsutmaningar och verksamhetsområden identifieras kring vilka IOP: er kan slutas. För att motverka detta krävs att den av utredningen framtagna vägledningen hålls uppdaterad och kontinuerligt fylls på av ansvarig myndighet.

Bör IOP regleras i lag? (avsnitt 7.4) Svenska kyrkan menar att en lag med hänvisning till statsstödsreglerna (avsnitt 7.4.1) – även om den enbart blir en lag av upplysningskaraktär – ändå skulle kunna utgöra ett förstärkt incitament för kommuner, regioner och myndigheter att beakta IOP som användbar samarbetsmodell med idéburna organisationer. I synnerhet om lagstiftningen kompletteras med att ansvarig myndighet kontinuerligt uppdaterar och kompletterar den, av utredningen, framtagna vägledningen.

Tydligt uppdrag till Upphandlingsmyndigheten (avsnitt 7.5) Svenska kyrkan vill understryka vikten av att Upphandlingsmyndigheten via regleringsbrev eller genom ett regeringsuppdrag får ett intensifierat uppdrag att stärka såväl offentliga som idéburna aktörers kunskap om IOP och deras beredskap att ingå IOP. Detta utifrån att förslagen i tidigare statliga utredningar som rört idéburna organisationers delaktighet i den offentligt finansierade välfärden inte lett till vare sig regeringsuppdrag eller noterbara åtgärder från Upphandlingsmyndighetens sida vad gäller riktat stöd till idéburna organisationer.

Möjligheter att reservera kontrakt för upphandlingar av sociala tjänster m.m. (avsnitt 8.2.1) Svenska kyrkan har erfarenhet av att upphandlande myndigheter kan ha bristande kunskaper om idéburna aktörers mervärden när gäller faktorer som kan bidra till att den sociala målsättningen uppfylls. Det kan till exempel handla om att man från myndighetens sida inte värderar betydelsen av en idéburen organisations totala sammanhang, dess kontinuerliga möten med en viss målgrupp, värdet av den idéburna organisationens kontinuerliga närvaro och generella verksamhet i den lokala kontexten också efter det att ett specifikt offentligt finansierat välfärdsuppdrag är avslutat. Svenska kyrkan menar därför att Upphandlingsmyndigheten i samverkan med idéburen sektor och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor fortsatt behöver samverka kring förstärkta utbildningsinsatser för myndigheter, regioner och kommuner kring idéburna organisationers mervärden och särart.

Möjligheter att begränsa deltagande i valfrihetssystem. (avsnitt 9.1) Reservation av ett valfrihetssystem till idéburna aktörer förutsätter att det finns ett samband mellan tjänsten som

valfrihetssystemet omfattar och de mervärden som idéburna aktörer bidrar med. Detta förfarande bygger på att ansvarig myndighet för valfrihetssystemet tydligt kan identifiera och formulera hur den sociala målsättningen ska uppfyllas och dessutom ha god kännedom om hur idéburen sektor genom sin särart kan bidra till denna. Detta förutsätter utökad dialog mellan offentlig och idéburen sektor kring identifierade samhällsutmaningar och kompetensutveckling för såväl upphandlande myndigheter som idéburna aktörer.

I fråga om utredarens förväntan på att förslaget om att begränsa deltagandet i valfrihetssystem till idéburna aktörer ska leda till att kommuner som nu saknar valfrihetssystem inrättar sådana, inte minst i glesbygd, menar Svenska kyrkan att det är tveksamt om denna förutsättning finns i landsbygderna.

Uppsala den 17 april 2020

På kyrkostyrelsens vägnar

+ Antje Jackelén

Antje Jackelén
Ärkebiskop, ordförande

Gunilla Hallonsten
Avdelningschef